

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΤΟ CURRICULUM ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Π. ΤΣΟΥΝΑ

Τό Ἀναλυτικό Πρόγραμμα γιά τή διδασκαλία τῆς φιλοσοφίας στή γαλλική Μέση Ἐκπαίδευση (ΜΕ), τροποποιημένο ἀπό τό διάταγμα τῆς 5ης Ἰουλίου 1983, ἀποτελεῖται ἀπό δύο ἀλληλένδετα καί παράλληλα διδασκόμενα μέρη:

- I) Τή θεωρητική ἐπεξεργασία ὀρισμένων βασικῶν φιλοσοφικῶν ἐννοιῶν.
- II) Τή συγκεκριμένη μελέτη πρωτότυπων φιλοσοφικῶν κειμένων.

Σύμφωνα μέ τό ἀναλυτικό πρόγραμμα ἡ κατά μέρος διδακτική πρακτική γιά κάθε δέσμη διαμορφώνεται ὡς ἑξῆς:

I. ΒΑΣΙΚΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Ὁ τρόπος διδασκαλίας καί μελέτης τῶν ἐννοιῶν καθορίζεται ἀπό τόν τρόπο προέγγισης φιλοσοφικῶν προβλημάτων, τῶν ὁποίων ἡ ἐπιλογή καί ἡ διατύπωση ἐναπόκεινται στήν προσωπική πρωτοβουλία τοῦ καθηγητῆ.

Οἱ ἐννοιες πού ὑπάρχουν στήν κάθε μιά ἀπό τίς παρακάτω θεματικές ἐνότητες δέν ὑποδηλώνουν διαδοχικά κεφάλαια, ἀλλά *κατευθύνσεις* στίς ὁποῖες μπορεῖ νά στραφεῖ ὁ προβληματισμός τῶν διδασκόμενων παιδιῶν.

A' ΔΕΣΜΗ

α) Ὁ ἄνθρωπος καί ὁ κόσμος

Αὐτή ἡ θεματική ομάδα περιλαμβάνει τίς ἑξῆς ὑποενότητες: Τό ἀσυνεῖδητο, οἱ ἐπιθυμίες, τά πάθη, ἡ ψευδαίσθηση, ὁ ἄλλος, ἡ ἀντίληψη καί ὁ χῶρος, ἡ μνήμη καί ὁ χρόνος, ἡ ὕπαρξη καί ὁ θάνατος, ἡ φύση καί ὁ πολιτισμός, ἡ ἱστορία.

β) Ἡ γνώση καί ὁ ὀρθός λόγος

Ἐδῶ περιλαμβάνονται: ἡ γλῶσσα, ἡ φαντασία, ἡ κρίση, ἡ διαμόρφωση τῶν ἐπισημονικῶν ἐννοιῶν, θεωρία καί ἐμπειρία, λογική καί μαθηματικά, οἱ ἐπιστῆμες τοῦ ἀνθρώπου, τό ἀνορθόλογο, τό νόημα, ἡ ἀλήθεια.

γ) Σκοποί και πρακτική

Περιλαμβάνονται: η εργασία και οι ανταλλαγές, τέχνη και τεχνική, θρησκεία και κοινωνία, κράτος και εξουσία, η βία, δίκαιο και δικαιοσύνη, τό καθήκον, η θέληση και τό πρόσωπο, η εύτυχία, η έλευθερία.

δ) Άνθρωπολογία, Μεταφυσική, Φιλοσοφία

ΔΕΣΜΕΣ Β, C, D, E ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΤΑΞΗ ΓΙΑ ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΤΕΧΝΙΚΟΥ (CLASSE TERMINALE CONDUISANT AU BACCALAUREAT DE TECHNICIEN) ΚΑΙ F11

Οί θεματικές ένότητες πού διδάσκονται σ' αυτές τίς δέσμες εΐναι παρόμοιες μέ εκείνες τής Α' δέσμης, μέ μόνη διαφορά τήν παράλειψη όρισμένων επί μέρους κεφαλαίων.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΤΑΞΗ ΓΙΑ ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΤΕΧΝΙΚΟΥ F12

Έδω η διδακτέα ύλη, αισθητά περιορισμένη, περιλαμβάνει τήν έξής θεματική: φύση και Ιστορία, γλώσσα και πραγματικότητα, δικαιοσύνη και δίκαιο, έλευθερία, χωρος, αντίληψη και φαντασία, τέχνη και θρησκεία, φιλοσοφία.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΤΕΧΝΙΚΟΥ F1, F2, F3, F4, F5, F6, F7, F8, F9, F10, G, H.

Γι' αυτές τίς δέσμες τό Curriculum προβλέπει τή διδασκαλία στοιχειωδών έννοιών, όπως εΐναι: φύση, τέχνη και τεχνική, Ιστορία και δίκαιο, συνείδηση και έλευθερία, λόγος και αλήθεια.

Έκτός από τή μελέτη αυτών των θεματικών έννοιών, τό αναλυτικό πρόγραμμα προβλέπει έρωτήσεις 'κατ' έπιλογήν', δηλαδή δύο έρωτήσεις στήν Α δέσμη, από μία έρώτηση στίς Β, C, D, E, F, G, H δέσμες. Αυτές οί έρωτήσεις δέν προστίθενται στό πρόγραμμα διδασκαλίας των έννοιών· άπλως πληροϋν ένδεχόμενες ανάγκες έμβάθυνσης σ' αυτές τίς έννοιες. Ωστόσο δέν αποκλείεται η 'κατ' έπιλογήν' έρώτηση νά μήν έχει άμεση σχέση μέ τό παραπάνω πρόγραμμα· και άλιν έγκειται στήν προσωπική κρίση του καθηγητή νά αποφασίσει ποιά έρώτηση ανταποκρίνεται καλύτερα στα ένδιαφέροντα τής τάξης.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Οί έρωτήσεις έπιλογής περιλαμβάνουν:

- 1) Άναλυτική μελέτη και κριτική εξέταση ενός όρισμένου αριθμού έννοιών και μεταφυσικών θεμάτων (για παράδειγμα τό εΐναι και τό μηδέν, ύπαρξη και ούσία, τό άπόλυτο, κ.λ.π.).

- 2) Κριτική εξέταση βασικῶν ἐπιστημονικῶν ἢ τεχνολογικῶν ἐννοιῶν: ὁ ἀριθμὸς, τὰ σύνολα, ἡ ὕλη, ἡ ἐξέλιξη, τὸ πρότυπο, ἡ δομὴ, τὸ σύστημα, νόμοι καὶ κανονικότητες, κ.λ.π.
- 3) Κριτική εξέταση βασικῶν αἰσθητικῶν ἐννοιῶν, ὅπως, γιὰ παράδειγμα, ἡ μίμηση καὶ ἡ δημιουργία.
- 4) Συζήτηση πάνω σέ προβλήματα τῆς ἐκπαίδευσης: ἐκπαιδευτικά πρότυπα, σχολεῖο καὶ κοινωνία, κ.λ.π.
- 5) Μελέτη ἔργων λογοτεχνικοῦ (Ἑλληνες τραγικοί), θρησκευτικοῦ (Βίβλος), ἐπιστημονικοῦ (Darwin, Levi - Straus), ἢ τεχνολογικοῦ (D'Alembert, Diderot) χαρακτηριστήρα, πού ἐνδιαφέρουν, ἔμμεσα ἢ ἄμεσα, τὸ φιλοσοφικὸ στοχασμὸ.
- 6) Μελέτη ἐνός δόγματος ἢ ἐνός ρεύματος πού νά ἔχει παίξει πρωτεύοντα ρόλο στήν ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ (λιμπεραλισμός, διαφωτισμός, κ.λ.π.).
- 7) Ἀναλυτικὴ μελέτη καὶ κριτικὴ εξέταση ἐννοιῶν καὶ θεμάτων τὰ ὅποια δέν βρίσκονται μὲν μέσα στοῦ ἀναλυτικὸ πρόγραμμα, ἔχουν ὅμως σχέση μ' αὐτὸ (γιὰ παράδειγμα ἡ *ιδεολογία* ἐξετάζεται σέ σχέση μὲ τὴν *κοινωνία*).
- 8) Μελέτη ἐρωτημάτων πού ἀπασχολοῦν τὴ σύγχρονη κοινωνία καὶ πού ἔχουν σχέση μὲ τὴ φιλοσοφικὴ προβληματικὴ.

II. ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Οἱ συγγραφεῖς, κείμενα τῶν ὁποίων μπορεῖ νά ἀποτελέσουν ἀντικείμενο διδασκαλίας στήν ἐκάστοτε συγκεκριμένη περίπτωση, εἶναι χωρισμένοι σέ δύο κατηγορίες:

α) *Ἀρχαιότητα*: Πλάτωνας, Ἀριστοτέλης, Λουκρήτιος, Ἐπίκτητος.

Διαφωτισμός: Descartes, Rousseau.

Νεώτεροι Χρόνοι: Kant, Hegel, Comte, Husserl, Bergson.

Ἐνα τοῦλάχιστον κείμενο τὸ ὁποῖο ἐμπίπτει σ' αὐτὴ τὴν κατηγορία διδάσκεται ὑποχρεωτικά στίς δέσμες Α, Β, C, D, E, F11.

β) *Ἀρχαιότητα*: Ἐπίκουρος, Μάρκος Αὐρήλιος.

Μεσαιῶνας: Ἰερὸς Αὐγουστῖνος, Θωμᾶς Ἀκвинάτης.

Ἀναγέννηση καὶ Νεώτεροι Χρόνοι: Montaigne, Montesquieu, Hobbes, Pascal, Malebranche, Leibniz, Spinoza, Hume, Cournot, Kierkegaard, Marx, Nietzsche, Freud, Alain, Bachelard, Merleau-Ponty, Sartre, Heidegger.

Σ' αὐτὴ τὴν κατηγορία ὑπάγονται κείμενα τὰ ὅποια διδάσκονται *προαιρετικά*, καὶ ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπει τὸ πρόγραμμα.

Ὁ κατάλογος πού παρατέθηκε εἶναι ἐκεῖνος μὲ βάση τὸν ὁποῖο γίνονται οἱ προφορικὲς ἐξετάσεις γιὰ τὸ Ἀπολυτήριον. Ὁ καθηγητὴς ἐπιλέγει ἀπὸ τὸν κατάλογο αὐτὸ τὰ κείμενα πού θεωρεῖ ὅτι ἐξυπηρετοῦν καλύτερα τὸ πρόγραμμα τῆς διδασκαλίας του καὶ πού βρίσκονται πιὸ κοντὰ στὰ ἐνδιαφέροντα τῆς τάξης. Ἐχει δὲ τὴ δυνατότητα ἄλλοτε νά διδάξει ἓνα φιλοσοφικὸ κείμενο στὸ σύνολό του καὶ ἄλλοτε νά ἐπεξεργαστεῖ ἐπὶ μέρους τμήματα τοῦ κειμένου, τὰ ὅποια ὥστόσο νά παρουσιάζουν θεματολογικὴ συνέχεια καὶ λογικὴ συνέπεια.

Τόσο ὁ ἀριθμὸς ὅσο καὶ ὁ τρόπος διδασκαλίας τῶν πρωτοτύπων φιλοσοφικῶν κειμένων ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ δέσμη καὶ ἀπὸ τίς διαθέσιμες διδακτικὲς ὥρες.

Γιά τήν Α δέσμη τό curriculum προβλέπει τή μελέτη τριῶν ἔργων τό λιγότερο, τά ὁποῖα ἀνήκουν σέ δύο τοῦλάχιστον διαφορετικές ἱστορικές περιόδους· τό ἕνα ἀπό τά τρία αὐτά ἔργα πρέπει υποχρεωτικά νά μελετηθεῖ στό σύνολό του.

Γιά τήν Β δέσμη προβλέπεται ἡ μελέτη δύο ἔργων, ἀπό τά ὁποῖα τό ἕνα πρέπει νά μελετηθεῖ στό σύνολό του.

Γιά τίς C, D, E, F11 δέσμες προβλέπεται ἡ μελέτη ἑνός τοῦλάχιστον ἔργου, εἴτε στό σύνολό του εἴτε σέ ἐπί μέρους σημεῖα του.

Γιά τίς τελευταῖες τάξεις τῶν F, G, H δεσμῶν (ἐξαιρεῖται ἡ δέσμη F11) τό Curriculum δέν προβλέπει ἀπαραίτητα νά γίνεται συστηματική προσέγγιση καί ἀνάλυση κειμένων· σ' αὐτές τίς δέσμες ἡ μελέτη τῶν φιλοσοφικῶν ἔργων πρέπει νά προσαρμοστεῖ στά περιθώρια πού ἀφήνει τό ὠρολόγιο ἀναλυτικό πρόγραμμα.

Διατηρώντας ἕνα σταθερό θεματικό πυρήνα ἐννοιῶν καί κειμένων — ὁ ὁποῖος εἶναι ἀξομειώσιμος ἀνάλογα μέ τίς δέσμες — τό γαλλικό ἀναλυτικό πρόγραμμα διδασκαλίας τῆς φιλοσοφίας στή Μέση Ἐκπαίδευση προσπαθεῖ ἀπό τή μιά μεριά νά διασφαλίσει σέ ὅλους ἀνεξάρτητα τούς μαθητές ἕνα minimum πρώτης ἐπαφῆς μέ τή φιλοσοφία καί ἀπό τήν ἄλλη νά ἀφήσει, σέ ὄσους μαθητές ἐνδιαφέρονται περισσότερο, περιθώρια μεγαλύτερης ἐξοικείωσης μέ τό φιλοσοφικό προβληματισμό.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΣΟΥΝΑ
PARIS X - NANTERRE